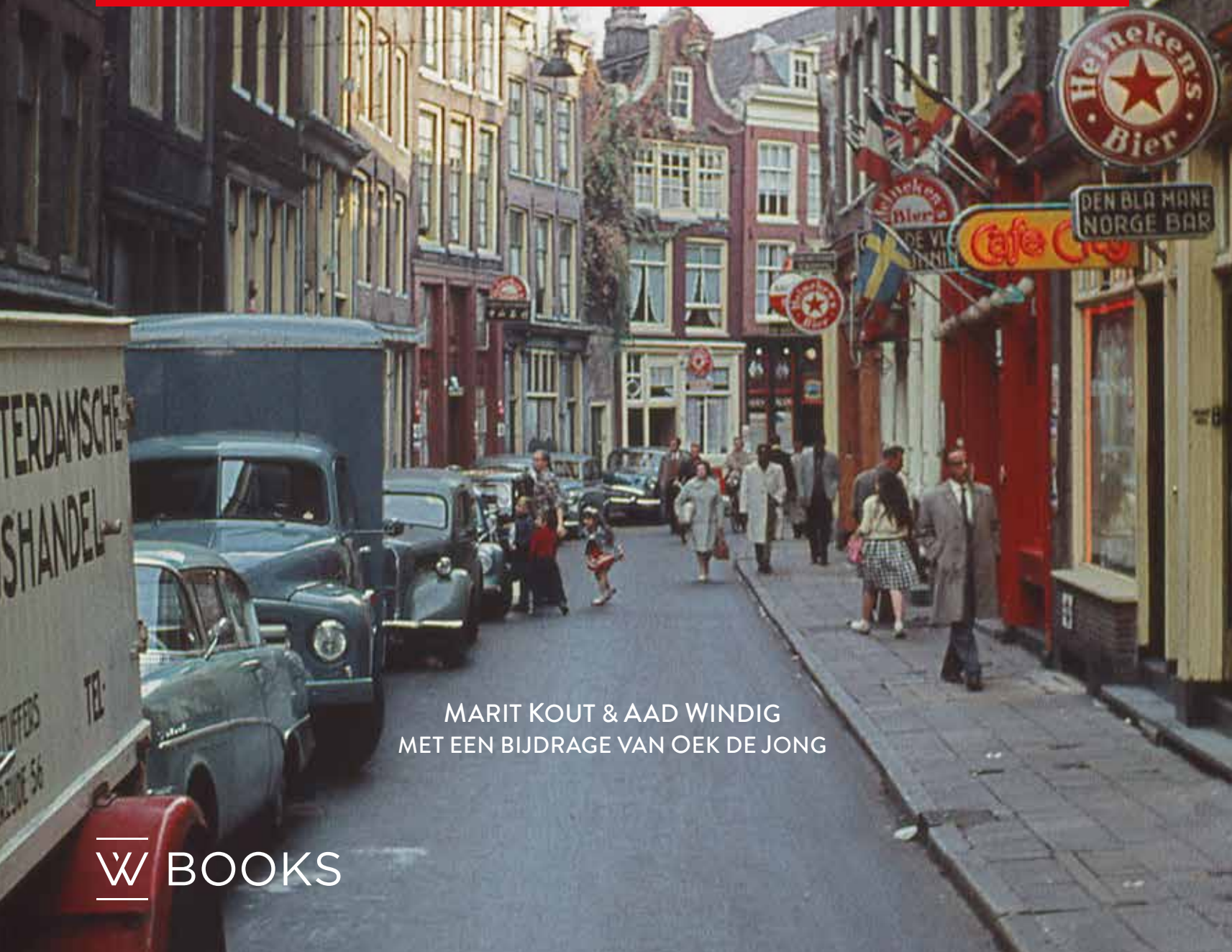

AMSTERDAM

IN KLEUR 1950-1970 IN COLOUR

MARIT KOUT & AAD WINDIG
MET EEN BIJDRAGE VAN OEK DE JONG

 BOOKS

Het volmaakte snapshot	04
Amateurfotografie	08
Amsterdam in de jaren '50-'70	11
Opkomend toerisme	12
Pioniers van de kleurenfotografie	15
Autochrome	16
Foto-chroma Eilers	19
Kodachrome	22
Literatuur	206
Fotoverantwoording	206
Dankwoord	206
Kaart met de locaties	207
Colofon	208

The perfect snapshot	06
Amateur Photography	08
Amsterdam in the 1950s-1970s	11
Emerging Tourism	12
Pioneers of Color Photography	15
Autochrome	16
Foto-chroma Eilers	19
Kodachrome	19
Literature	206
Photo Credits	206
Acknowledgment	206
Map with the locations	207
Colophon	208

Oek de Jong

HET VOLMAAKTE SNAPSHOT

Toen ik in 1971, op mijn achttiende, in Amsterdam kwam wonen, had ik al herinneringen aan de stad in de jaren vijftig. Ik kwam in die naoorlogse tijd verschillende malen met mijn ouders aan op het Centraal Station, stapte op het voorplein in lijn 16, zo'n donkerblauwe tram met gelakte houten bankjes, en reed naar mijn grootouders in de Gabriël Metsustraat, vlak bij het Concertgebouw. Achter het Stedelijk Museum, waar nu de nieuwbouw staat, was een plantsoen met een vijver. Ik speelde er in de zandbak. Ik maakte met mijn grootvader – een kleine, beweeglijke man met een glanzend kaal hoofd – een rondvaart in een van de klassieke Amsterdamse rondvaartboten die lagen afgemeerd bij het Rokin. Er werd een foto van ons genomen bij het aan boord gaan en bij terugkeer zag ik tot mijn verbazing die foto kant en klaar in een rek tussen foto's van mijn medepassagiers. Met mijn moeder en een tante ging ik op een middag naar de CINEAC, de non-stop bioscoop met de lichtreclame in de Reguliersbreestraat, mijn kennismaking op zesjarige leeftijd met het medium film.

Toen ik op vier hoog achter in het sombere Oud-West kwam te wonen, had de stad, hoe nieuw alles ook was, toch iets vaag vertrouwds voor me. Mijn moeder kwam hier vandaan, mijn vader was hier een arme student geweest (een hele avond in de kroeg op twee borrels en een hardgekookt ei), ikzelf was er als kind geweest en herinnerde me plekken in de stad, die ik gaandeweg en soms volkomen onverwachts terugvond. Amsterdam beviel me onmiddellijk. Het voelde goed om er te zijn. De stad elektrificeerde me. Ik wilde er alles over weten, ik zoog alles in me op. Dat ruige en vervallen Amsterdam van de jaren zeventig, waar ik een van de honderdduizend langharige jongeren was, nieuw in de stad. Hier begon ik aan mijn eigen leven. Ik ben er nooit meer weggegaan en na vijf, zes adressen her en der in de binnenstad ben ik geland in een achterhuis aan de Keizersgracht, waar ik nu al meer dan dertig jaar woon.

Ik heb veel foto's gezien van het oude Amsterdam, van Jacob Olie tot Ed van der Elsken, allemaal in zwart-wit. De kleurenfoto's van Amsterdam tussen 1950 en 1970 verrasten me. Omdat het foto's van amateurs zijn, hebben ze bovendien een charmante argeloosheid en ongedwongenheid. De eerste Amerikaanse toeristen in Amsterdam fotografeerden dingen die hen verbaasden, die ze nog nooit hadden gezien, de straten en pleinen die voor belangrijk doorgingen, maar ook het dagelijks leven of zomaar een plek in de stad vanwege de sfeer. Ik herken Amsterdam op elke foto, bijna alle huizen en gebouwen van toen staan er nog, ik herken vrijwel elke plek, en toch zie ik ook een volkomen andere stad.

Wat me allereerst opvalt is de rust in de stad. Er woonden in die periode zo'n 850.000 mensen in Amsterdam, niet veel minder dan nu en op een kleiner oppervlak, en toch zie ik op bijna al deze foto's van de binnenstad rustige straten. Kijk naar de foto's van het Damrak in 1952 en 1956: auto's, fietsers, trams en voetgangers – maar druk? Vergeleken met de mensenmassa die tegenwoordig elke dag over het Damrak stroomt, is het op deze beelden uitgesproken rustig. Op de grachten is het midden op de dag zelfs bijna stil. Zie de foto (p.128) van de Herengracht bij het Bartolotti-huis in 1960: twee auto's en twee voetgangers op een verder verlaten ogende kade. In de volksbuurten kwamen de fotograferende bezoekers niet of nauwelijks. Daar krioelde het van de mensen en vooral kinderen in de nauwe straten en stegen. Maar in het centrum heerst een voor hedendaagse begrippen onwaarschijnlijke rust en orde. Opeens dringt het tot je door: nog

geen toeristen en dagjesmensen, die tegenwoordig met zo'n tachtigduizend per dag de binnenstad overspoelen en het straatbeeld bepalen. Het centrum van Amsterdam was nog van de bewoners.

Op foto's van het IJ valt onmiddellijk op dat Amsterdam nog een haven- en industriestad was. Wat een bedrijvigheid! Op de noordelijke IJ-oever nam de industrie alle grond in beslag. Daar lag het immense terrein van de Nederlandse Dok- en Scheepvaart Maatschappij, een van de grootste scheepswerven ter wereld, waar zo'n 6000 mensen werkten. Op sommige foto's zie je in de verte het KNSM-eiland en het Java-eiland, tegenwoordig woonwijken, maar toen nog een gebied van loodsen, scheepskranen en zeeschepen aan de kade. Alle schepen op het IJ en in de grachten dienen nog het vervoer over water: zeeschepen, binnenvaartschepen, groot en klein, dekschuiten, duwbotten en sleepboten. Op en rond het water wordt nog overal gewerkt. Duizenden arbeiders en bootslui verdienen er de kost met noeste arbeid. Tegenwoordig zie je in Amsterdam op het water vooral een eindeloze stoet van boten en bootjes met toeristen en feestvierders, en langs het water zitten duizenden mensen op terrasjes.

Eind jaren zestig beginnen auto's het straatbeeld te domineren, straten raken verstopt met dichte rijen auto's, pleinen worden parkeerplaatsen, schots en scheef staan de auto's tot in de kleinste straatjes geparkeerd. In de jaren 1950-1965 heeft de auto nog een bescheiden plaats in het straatbeeld. Een jongen kon er nog trots op zijn dat zijn ouders een auto bezaten. Wat een auto's waren dat! Zoveel leuker en grappiger, zoveel fraaiër en sympathieker dan de auto's van de eenentwintigste eeuw die allemaal zo op elkaar lijken. De Volkswagen Kever, de 2CV, de Volvo met de ronde rug, de Mercedes-Benz – het zijn stuk voor stuk wagens met karakter, ze verschillen opvallend van elkaar, omdat ontwerpers en fabrikanten er nog een eer in stelden een eigen product te leveren.

Het zijn ook de details die deze foto's aantrekkelijk maken. Op pagina 160-161 vind ik een foto die in 1969 in de Buiten Bantammerstraat werd gemaakt. Een man in een grijs werkjasje die notabene nog op klompen loopt, midden in de stad. Het is een melkboer met een melkbus in zijn hand die een stoep af komt, een van de laatsten die nog langs de huizen ging met zijn melkkar vol rammelende flessen en een melktap. Vlak bij hem een vrouw die haar stoepje dweilt. Een fietsende man met rossig haar die zijn ogen dichtknijpt tegen de laagstaande zon. Schuin achter hem een wandelend echtpaar, degelijke mensen zo te zien; de man heeft zijn haar nat achterover gekamd, zoals mannen van zijn generatie dat deden. Op de straatstenen ligt de lange schaduw van een Amsterdamse straatlantaarn, en deels in de schaduw deels in het felle lage licht een destijds triomf van de auto-industrie: een Opel Kapitän, met radioantenne, goed schoongehouden en opgepoetst door de trotse eigenaar, en lukraak geparkeerd, want dat mocht nog.

Deze foto heeft het helemaal, juist door zijn totale alledaagsheid en rommeligheid, juist door allerlei zogenaamde 'gebreken' die de beroepsfotograaf zou vermijden. Het is het volmaakte snapshot.

Amsterdam in kleur voegt iets toe aan de vele fotoboeken over Amsterdam. Vooral door de warme kleuren en de ongedwongenheid van de foto's komt het verleden dichtbij.

AMATEURFOTOGRAFIE

Amsterdam is een van de meest gefotografeerde steden ter wereld, maar tot in de jaren '70 van de vorige eeuw gebeurt dit voornamelijk in zwart-wit. De foto's in dit boek zijn bijna allemaal amateuropnames geschoten door hobbyfotografen, toeristen uit binnen- en buitenland. Ze zijn gevonden op de zolder van opa en door diens kinderen of kleinkinderen online aangeboden, ontdekt op een antiekmarkt, of gered van de vuilnisbelt. Er is iets fascinerends aan amateurfotografie. De foto's zijn vaak ongedwongen, spontaan en onschuldig. De kwaliteit loopt uiteen van bijna professioneel tot heel beroerd – vaak heel beroerd. De straatbeelden van het leven in Amsterdam zijn veelal snel genomen zonder veel acht te slaan op licht en compositie. Sommige van die heel slechte foto's zijn toch opgenomen in dit boek, omdat ze onbedoeld een bepaalde artistieke kwaliteit bevatten, of omdat ze perfect een tijdsbeeld weergeven. Een 'slice of life'.

Sinds de eeuwwisseling verzamelen wij amateurfotografie op negatief en dia. Het begon met een eenvoudig doosje glasnegatieven, gevonden op een marktje in Frankrijk. De glazen plaatjes met meer dan honderd jaar oude gebeurtenissen betoverden ons onmiddellijk. De foto's roepen een nieuwsgierigheid en voyeurisme op die moeilijk te negeren is. Elke foto vertelt een uniek verhaal. Sinds de vondst van dat eerste doosje, kuieren we over markten in binnen- en buitenland en struinen online, op zoek naar meer. Na de 'jacht' besteden we vele uren aan het bekijken van het gevonden materiaal op de lichtbak. De afdruk van de loep 's morgens nog om de ogen. Onze verzamelwoede is behoorlijk uit de hand gelopen. Onder de naam Timeview vormt de collectie een onuitputtelijke bron voor creatieve projecten, tentoonstellingen, kunst en wanddecoratie. De collectie wordt ook gebruikt ten

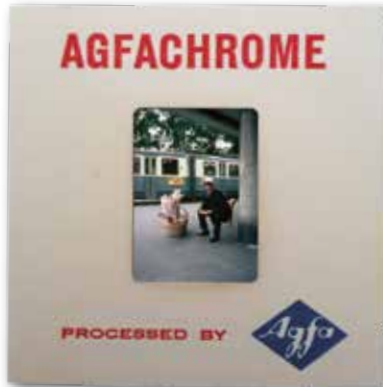
AMATEUR PHOTOGRAPHY

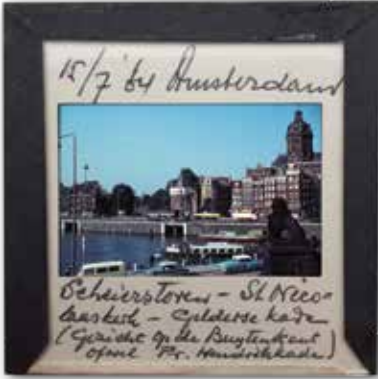
Amsterdam is one of the most photographed cities in the world, but until the 1970s this was mostly done in black and white. The photos in this book are almost all amateur shots taken by hobby photographers and tourists from both home and abroad. They were found in grandpa's attic and offered online by his children or grandchildren, discovered at an antique market or rescued from the garbage dump. There is something fascinating about amateur photography. The photos are often informal, spontaneous, and innocent. The quality ranges from almost professional to very poor – often very poor. The street scenes of life in Amsterdam are mostly taken quickly without much attention to light and composition. Some of those very bad photos are still included in this book because they unintentionally contain a certain artistic quality or perfectly capture a time frame from that era. A 'slice of life'.

Since the turn of this century, we have been collecting amateur photography on negatives and slides. It began with a simple box of glass negatives found at a market in France. The glass plates, over a hundred years old, immediately enchanted us. The photos evoke a curiosity and voyeurism that is hard to ignore. Each photo tells a unique story. Since the discovery of that first box, we have been strolling through markets both at home and abroad and browsing online, looking for more. After the 'hunt,' we spend many hours examining the found material on the lightbox, often with the imprint of the magnifying glass still visible around the eyes in the morning. Our collecting frenzy has gotten quite out of hand. Under the name Timeview, the collection serves as an inexhaustible source for creative projects, exhibitions, art, wall decoration and is also used as aids for people with dementia. The collection continues to expand almost every month with newly acquired

Oudezijds Achterburgwal met de achterzijde van de huizen aan de Zeedijk, Autochrome, **1912**
Oudezijds Achterburgwal with the rear of the houses on the Zeedijk, Autochrome, **1912**

Bushaltes bij Centraal Station, ±1960
Bus stops at Central Station, ±1960

Aankomst van een 'Hondekop' op Centraal Station, 1970
Arrival of a 'Dog's Head' train at Central Station, 1970

De Prins Hendrikkade, vanaf het Open Havenfront met de Schreierstoren en de Basiliek van de Heilige Nicolaas, **1959**
Prins Hendrikkade, from the Open Havenfront with the Schreiers Tower and the Basilica of St. Nicholas, **1959**

Noord-Zuid Hollandsch Koffiehuis, ±1960

Gebouwd in 1911, in 1972 volledig gedemonteerd voor de aanleg van de metro.
In 1980 is het gebouw weer opgebouwd met de originele onderdelen.

Noord-Zuid Hollandsch Koffiehuis, ±1960

Built in 1911, and completely dismantled in 1972 for the construction of the metro.
In 1980, the building was reassembled using the original components.

Rokin, Sparta brommer model buikschuiver, **1969**
Rokin, Sparta moped buikschuiver (belly slider) model, **1969**

Uitgave / Publisher

WBOOKS, Zwolle
info@wbooks.com
www.wbooks.com

Tekst / Text

Marit Kout
Aad Windig
Oek de Jong

Vertalingen / Translations

Linette Ruys, Will Lindsay

Beeld / Images

Timeview Vintage Images
www.timeview.nl

Vormgeving / Graphic Design

Aad Windig
www.aadwindig.nl

© 2024 WBOOKS Zwolle / de auteurs

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

De uitgever heeft ernaar gestreefd de rechten met betrekking tot de illustraties volgens de wettelijke bepalingen te regelen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever wenden.

Van werken van beeldende kunstenaars aangesloten bij een CISAC-organisatie is het auteursrecht geregeld met Pictoright te Amsterdam. © c/o Pictoright Amsterdam 2024.

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior written permission from the publisher.

The publisher has endeavored to comply with the legal requirements concerning the rights of the illustrations. Those who nonetheless believe they have certain rights can still contact the publisher.

For works by visual artists affiliated with a CISAC organization, copyright is managed by Pictoright in Amsterdam.
© c/o Pictoright Amsterdam 2024.

ISBN 978 94 625 8664 2
NUR 693

W BOOKS
